

активності, самостійності, рефлексійності, творчої праці.

Список використаних джерел

1. Бех І. Виховання особистості : навч.-метод. видання : у 2 кн. / І. Бех. К. : Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
2. Левківський М. Історія педагогіки / М. Левківський. Вид. 2-е, допов. Київ, 2006. 360 с.
3. Пехота О. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія / О. Пехота, А. Старева. 2-е вид. доп. та перероб. Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2006. 272 с.

Кіт Софія,
викладачка першої категорії
Полтавського фахового
коледжу мистецтв імені Миколи Лисенка
(м. Полтава)

БОРИС ГМИРЯ. РОБОТА НАД ОПЕРОЮ «ТАРАС БУЛЬБА» МИКОЛИ ЛИСЕНКА

***Анотація.** У статті здійснено спробу висвітлити механізми культурницьких ініціатив, творчих експериментів-новацій Бориса Гмирі у роботі над оперою «Тарас Бульба», визначено національний компонент як невід’ємний складник його світоглядної, професійної і культурної ідентифікації, розкрито особливості роботи над оперою крізь призму творчої особистості та авторського стилю роботи співака.*

***Ключові слова:** Борис Гмиря, «Тарас Бульба», опера, постановка, голос, інтерпретація, вокальна школа.*

***Постановка проблеми.** Борис Романович Гмиря – український оперний співак, якого по праву вважають одним з найбільших надбань світового оперного та камерного виконавства середини ХХ століття. Як зазначено в «Енциклопедії Сучасної України» 2006 року, митець володів унікальним голосом: не лише співучим бас-кантанте, а й глибоким бас-*

профундо. Але, крім того, йому також був підвладний баритоновий і навіть теноровий репертуар, що дало право стверджувати про універсальність вокального голосу з рівним, бездоганим звучанням всього діапазону співака. Таким ж безмежним був і вплив його голосу на слухачів. За спогадами сучасників, виступи Бориса Гмирі викликали просвітлений стан катарсису: глядачі неодноразово плакали, навстоячки вітали артиста, і так було у різних країнах світу, де він гастролював. А це і є визнанням таланту артиста: найвища цінність його творчості – це влада його голосу. І наразі ім'я співака прикрашає рейтинги найвидатніших вокалістів світу за всі часи вокального мистецтва. У престижні музичні каталоги вписані твори у виконанні Бориса Гмирі. Наприклад, 1962 року його ім'я занесено до престижної міжнародної «Енциклопедії», у 1992 році до списку «Славетних українців» за тисячолітню історію України, 2001 року – до альманаху «Видатні діячі України минулих століть», а 2002 року – до альманаху «Золота еліта України». Видатний спів славетного українця, можна безапеляційно стверджувати, завжди буде в переліку найбільших досягнень нашої нації.

Виклад основного матеріалу. Спів Бориса Гмирі зворушує до глибини душі, пробуджує історичну пам'ять, свідомість і гордість за наш вільний нескорений народ, нашу Прадавню землю. Здається, що весь національний дух українців, генетичний код народу сконцентровано саме в його голосі. З появою Бориса Гмирі на мистецькому Олімпі музичний світ заговорив і про видатну Українську вокальну школу.

За роки своєї творчої праці Борис Романович сотворив величезний український та світовий репертуар, який був наслідком його наполегливої праці, самовдосконалення, негасимої жадоби пізнання нового. Особливою проникливістю та задушевністю, непідробною щирістю була пронизана концертна програма митця, в основі якої звучало рідне українське слово. В одному з інтерв'ю Бориса Гмирю спитали, чи можливо виконувати світову класику українською мовою? Він відповідав: «Не тільки можливо, а й треба.

Мова українська, як й італійська, вокально та милозвучно стоїть на першому місці у світі... Пісня українська, немов сонце, немов вода, немов любов матері. Вона пестила мене з того часу, коли я й говорити ще зовсім не вмів, але співати вже співав. Прислухавсь до пісень, які батько виспівував для того, щоб робота йшла краще. Пам'ятаю, що батько дуже любив пісню «Ой горе тій чайці...», а мені завжди шкода було отих чаєняток» [3, с. 12].

У своїх спогадах Гмиря згадував, що українські народні пісні, твори Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича з дитинства звучали у їх гостинній батьківській хаті. «...Завжди співали українських народних пісень і навіть українську класику, наприклад, «Туман хвилями лягає» Лисенка» [3, с. 16]. Між іншим, перший і найбільший музичний вінок на вірші Тараса Шевченка створив саме Микола Лисенко, а Борис Гмиря і донині залишається єдиним артистом, котрий записав повноцінний вокальний цикл «Шевченкіана», взірцево виконавши твори на поезії великого Кобзаря.

І, мабуть, таки закономірно, що у своїй співочій кар'єрі оминати героїчний образ українського народного ватажка Тараса Бульби, з одноіменної опери Миколи Лисенка, Гмиря просто не міг. Довго, вперто і наполегливо співак працював над інтерпретацією образу цього героя, розуміючи значення та вагу творув творчій долі самого Лисенка, її значення загалом у розвитку українського оперного мистецтва, складність постановок, кількість її редакцій. Це був професійний виклик. Треба було показати вільний дух козацтва і постать головного національного героя, як кращого представника часів зародження Української Державності, адже підготовка та безпосередньо самі постановки відбувались в умовах жорсткого тоталітарного режиму під тиском критики.

Роль Тараса Бульби стала однією з ключових у творчому спадку артиста. В опері Тарас показаний як збиральний образ, що втілює козацький вільний дух. Він – досвідчений воїн-патріот, мудрий військовий, який є прикладом для своїх побратимів, суворий, але люблячий батько та чоловік, для якого служіння ідеї Української Державності стоїть на першому місці в

його життєвих цінностях, святою справою і, взагалі, сенсом життя.

Коли розпочалась робота над роллю співак з великою пошаною, відповідальністю та водночас азартом взявся за неї. Митець згадував: «Тарас – роль, яку я дуже полюбив та буду вдосконалювати» [3, с. 47]. Підготовка розпочалась із вивчення історичних першоджерел та літературних матеріалів. Співак перечитав не лише повість Миколи Гоголя, але й лібрето Михайла Старицького, клавір Миколи Лисенка, редакційні версії Левка Ревуцького та Бориса Лятошинського. І лише після всієї кропіткої роботи Борис Романович знайшов потрібну «наскрізну лінію» опери, «свій» образ головного героя, свою інтерпретацію Тараса Бульби.

Уперше партію Тараса Борис Гмиря виконав 22 травня 1960 року в Київському театрі опери і балету, співаку було 57 років. На цей час він всесвітньо визнаний досвідчений артист, якому були підвладні драматичні та героїчні ролі світового репертуару. В образі Тараса Бульби співак створив глибокий, драматичний, вольовий характер особистості, свій найкращий героїко-епічний образ. За спогадами критиків, у його виконанні Тарас – людина рішуча, цільна, сильна. Це якраз і був той Тарас Бульба, якого так прагнув показати і мріяв побачити на сцені Микола Лисенко.

У драматургії опери ми бачимо головного героя у різних життєвих ситуаціях, що дає можливість максимально рельєфно окреслити риси характеру персонажа. У пісні «Гей, літа орел...» з другої дії якнайкраще репрезентовано вольовий романтизм Воїна. Тема любові до волі, шанування козацьких звичаїв підкреслює шляхетну героїчну натуру Тараса Бульби. Прикметно, що в основу пісні покладено оригінальний текст Тараса Шевченка з поеми «Гайдамаки», а в основі музики – інтонації української народної пісні «Ой, полети, галко...».

Після гучної прем'єри опери у Києві листі до свого вчителязаслуженого діяча мистецтв України, професора Павла Голубєва співак зазначав, що загалом задоволений прем'єрою, але хвилювався, щоб його Тарас не звучав занадто м'яко, адже співак мав від природи теплий і

м'який тембр. «Тарас Бульба – одна з моїх найулюбленіших партій – говорив Борис Романович. – Щоразу, коли доводилось виступати в цій ролі, мене огортало почуття урочистості, чистоти, хвилювання. Адже я повинен був відобразити через Тараса Бульбу всю багатогранність народного характеру в минулому і, протягнувши історичну нитку, – в сучасному. Відобразити його гуманізм, бездоганне служіння Вітчизні, піднесений ліризм, і водночас драматизм на найвищому рівні» [3, с. 47]. Але визнавав, що пишається роллю та із задоволенням надсилає фото в образі Тараса багатьом колегам з інших театрів.

Знаменно, що це майже чи не єдиний випадок у сценічній долі опери, коли всі провідні чоловічі партії було блискуче виконано одним співаком – геніальним Борисом Гмирею. Це і партія головного героя Тараса Бульби – баса і партії його синів: Андрія – тенора та Остапа – баритона. Поет Дмитро Білоус сказав: «Голосом Бориса Гмирі Україна говорить з Богом» [2, с. 2].

Дослідники творчості Майстра стверджують: що «ще за життя його називали Великим, талант – дивовижним, голос – басо-абсолюто, а звукову місію – ідеальною й ніким не перевершеною донині. Гмиря – співак-філософ, унікальне явище в першу чергу в українській і загалом світовій музичній культурі» [2, с. 2].

Висновки. Героїчні образи українського козацтва були особливо близькі співакові, через них він черпав натхнення під час роботи над образами з національної культури, історії. Водночас, Борис Гмиря один з тих митців, хто з надзвичайною силою та впевненістю інтегрував Українську вокальну школу і українську музичну культуру на світовий рівень. А робив він це, постійно живучи та працюючи на рідній землі, – в Україні.

Список використаних джерел

1. Баранівський В. Філософсько-світоглядні особливості творчості Б. Гмирі. Українознавство. № 4, 2003.
2. Бухін Д. Світова велич українського Бояна двадцято століття. Культура і життя. 5 серп. С. 2., 2003.

3. Гмиря Б. Статті, листи, спогади. Київ : Музична Україна, 1975.
4. Гмиря Б. Р. Щоденники. 1936-1969. Харків : Фоліо, 2010.

Кобзар Майя,
викладач фортепіано, концертмейстер
1 категорії КЗПСО «Мистецька школа
№ 5м. Одеси» (м. Одеса)

СПЕЦИФІКА РОБОТИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В КЛАСІ ВОКАЛУ

***Анотація.** У статті висвітлюється питання особливостей та специфіки роботи концертмейстера в класі вокалу, проаналізовано необхідні спеціальні компетентності концертмейстера та структура робочого процесу для успішного досягнення поставленої мети, а саме співпраця з вокалістами.*

***Ключові слова:** концертмейстер, вокаліст, компетентності, специфіка, співпраця, структуризація.*

***Постановка проблеми.** У житті піаніста професія концертмейстера йде завжди поруч із професією викладача фортепіано. Ця професія має високий попит у дитячих закладах позашкільної спеціалізованої освіти, у загальноосвітніх навчальних закладах, музичних коледжах, музичних вишах, театрах тощо. Питання специфіки роботи концертмейстера в тому чи іншому класі, а наразі розглядається питання саме в класі вокалу, є актуальним. Як викладач фортепіано та концертмейстеря маю досвід роботи концертмейстером з виконавцями різного напрямку. Окрім загальних необхідних компетенцій для роботи концертмейстером існують й специфічні компетенції, необхідні для виконання концертмейстерської функції в різних класах – інструментальних, вокальних, хореографічних. Крім того, робота з різними інструментами, різними напрямками вокального мистецтва, хореографії також мають свої специфічні особливості та відмінності.*

***Виклад основного матеріалу.** При написанні статті я спиралась на власний досвід та паралельно ознайомила з роботами провідних фахівців з мистецької педагогіки, серед яких методичні рекомендації Н. Коцюрби,*